

EL TEMPS a les barricades d'Eslavònia

La mort assetja Croàcia

Des d'un imitador de Tom Cruise a l'últim incondicional dels Sex Pistols, hi són tots. A Vincovci, la darrera ciutat croata abans de Sèrbia, es troben blocats pels *cetniki*. Polícies i forces especials viuen, dia a dia, una guerra que tot just ha encetat la seva escalada mortífera.

El tren es detura en una petita estació -llaca- i els passatgers aguanten, estoics, tres hores perdudes. Ningú no protesta: aquest és també un estiu perdut. Tarda de dissabte. El revisor explica que els *cetniki* -els "terroristes" serbis- han fet volar la via. Som al primer poble de Croàcia. A pocs quilòmetres de Vincovci. Els camps a mig segar es perden mirada enllà. El buit, el silenci i la calor fan tenir basarda. Passegem entre els compartiments d'uns vagons dignes dels millors *borreguers* de la RENFE. Algú ens observa bel.ligerant i ens talla el pas.

Ulls de bou sobre una capa de greix i bigoti llardós. Gasta una llengua insultant, obliga a fer-se escoltar: "Els croats són una colla de boigs si es pensen que ens fotran. Els serbis som mala gent, odiem els veïns i ens robem els uns als altres, però ells no saben que quan lluitem ens unim tots i llavors no hi ha qui ens pari. Ho arrasem tot". Les ampolles de cervesa s'apilen fora del seu compartiment -"vaig borratxo perquè així puc pensar". Pensa en totes les guerres que els serbis han guanyat, en les glòries d'un país que vol recuperar l'orgull. Però, per si de cas, davant dels ferroviaris croats diu pestes dels *cetniki*. La vida, en aquests verals, no és un valor en alça.

CONTROL NOCTURN

A les nou del vespre, asfixiats i metral·lats pels mosquits, avancem finalment cap a Vincovci. No sabem res de la ciutat. És el nus ferroviari més important dels Balcans, o l'últim bastió croat. El tren, ja en plena nit, torna a deturar-se. Apareixen homes armats entre els rails. Ni la via ha volat, ni el retard és tècnic. Algú ha esperat que es fes de nit per realitzar un control amb garanties. Fan parar tots els trens, pugen als compartiments i demanen la documentació. Hi ha polícies i persones de paisà. No sabem si

són *ustatxi*. Tampoc no pensem a preguntar-ho. A contrallum de dos combois, un home amb gorra de cuir i rigidesa marcial, col·loca el seu *kalàixnikov* en posició de descans. És un *flash* breu, intens. És com una benvinguda espectral a la zona de combat.

ALEKSANDER

En diuen Hotel Eslavònia. És gairebé com l'Hotel Califòrnia dels *Eagles*. Un bon lloc per a morir. Un edifici de nova planta, decorat amb un cert gust. Tres estrelles que havien de servir per promoure les virtuts turístiques de Vincovci. Ara, ni tan sols tenen un mapa per a regalar. Sortim al carrer sense ruta prevista. Un motorista de la milícia ens demana, com sempre, la documentació. El sol cau a plom i tot sembla, en aparença, normal.

Aleksander, un nen ros i esprimatxat, ens salva a l'últim *round*. Amb el llenguatge dels gestos ens porta als afores del poble seguint la carretera Belgrad-Zagreb. Ens ensenya una botiga amb els vidres trencats. "¿*Cetniki*?" "Da". Hem trobat la ruta. Dos camions de grava marquen la barricada, la frontera defensiva de Vincovci. Sota els arbres de la voravia, quatre polícies i algun ciutadà fan petar la xarrada. Ens presentem. Són les onze del matí del diumenge 14 de juliol de 1991. El front sembla més aviat un berenar de pagès.

'SNIPER'

És la paraula que compta: franc tirador. Són gairebé a un quilòmetre de la barricada. A l'altra banda de la via del tren; penjades entre els arbres, dues banderes iugoslaves indiquen la posició de l'altra trinxera. Només amb binocles pot veure's el rastre dels *cetniki*. Entre tots dos bàndols, han tallat les comunicacions terrestres de Vincovci amb Bukovar, Osijek i Ovukovar. Ja fa temps, però,

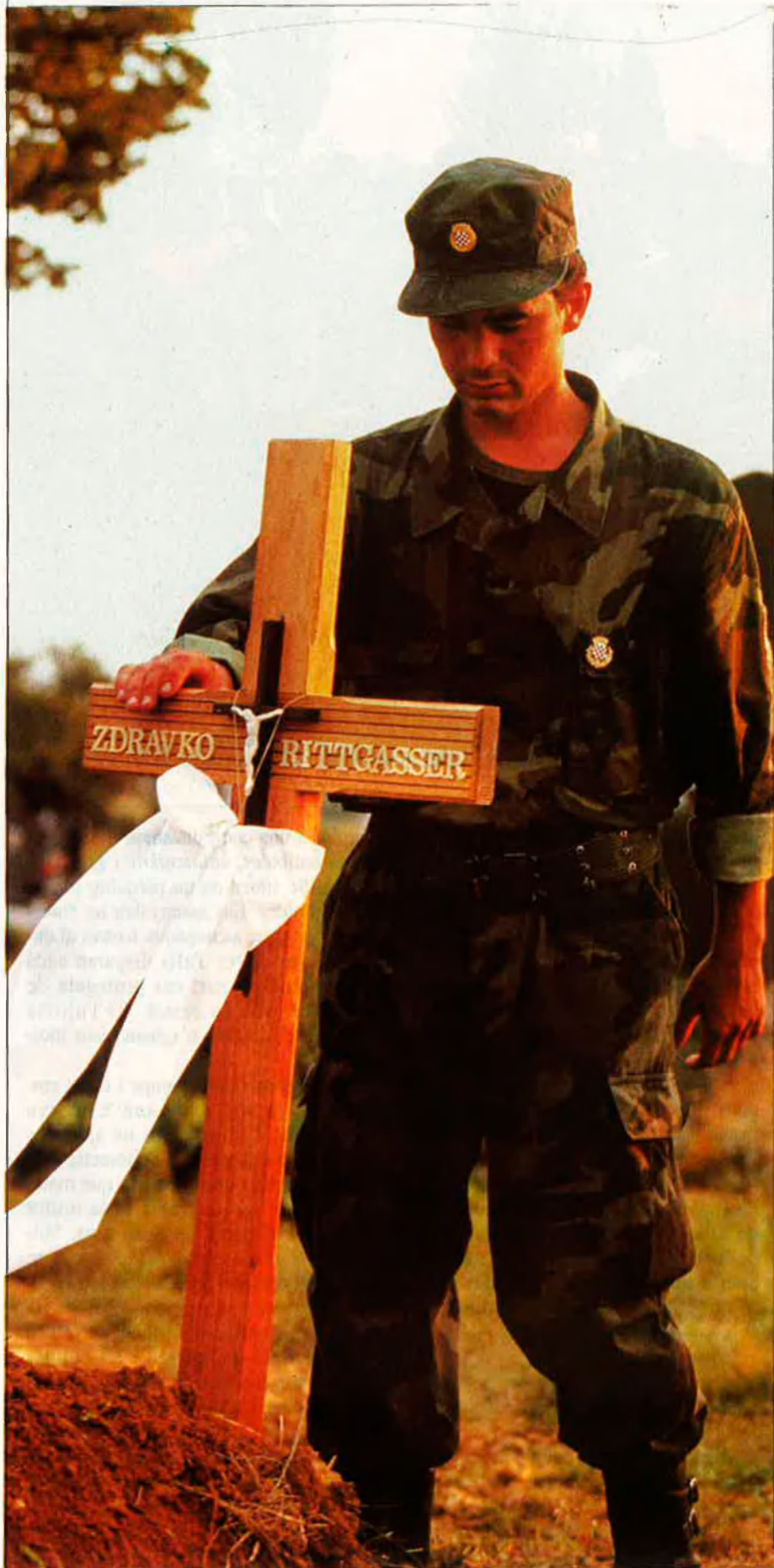
que ningú no s'atreveix a passar aquestes carreteres sense encomanar-se a Déu. Ortodox o catòlic.

Després de la trobada, les justificacions. Els impactes de bala sobre la carrosseria d'un 600 esbaldrat. La creu sèrbia pintada damunt l'indicador de Zagreb. I les armes, sobretot les armes. Un homenàs amb pinta de mecànic ens mostra orgullós la seva pistola automàtica *Llama*, fabricada a Bilbao. Els polícies munten i desmunten amb amor paternal els carregadors dels *kalàixnikov* -"els hem robats als *cetniki*, pertanyien a la *securitate* romanesa". Amb cinta adhesiva relliguen un altre carregador per tenir més rapidesa a l'hora dels combats llargs. Ara, la traca final, se la inventa un policia amb aires d'autoritat. Surt d'una casa del costat amb una impressionant llançadora anticarro. Negra, lluent i carregada. Nova de trinca. Encara no l'han poguda utilitzar contra cap tanc perquè les ordres són de "no caure en provocacions". Per tant, al *check point* de la barricada no registren els pocs camions de l'exèrcit federal que fan cap a la caserna del poble. Ordres del govern croat.

SUPORT LOGÍSTIC

Un dels polícies exposa el cercle viçós: "Si ataquem la posició dels *cetniki* i agafem les banderes iugoslaves, l'exèrcit tindrà l'excusa perfecta per intervenir-hi". Estan convençuts que el camió cisterna que ha passat a les dotze duia reserves d'aigua per als serbis. Però, "no podem guanyar una guerra contra l'exèrcit, són massa poderosos".

Sona a la clàssica fatalitat dels eslaus. Però en una caserna com la de Vincovci, que sol tenir quatre-cents reclutes, hi han arribat 50 camions de carn fresca de Sèrbia, Montenegro i Macedònia. La nit anterior havien metral·lat un bar regentat per una família d'albanesos situada da-

vant la instal·lació militar. La mateixa setmana, un capità albanès havia estat arrestat per haver-se oposat a la intervenció de l'exèrcit a Eslovènia i Croàcia. Una xifra indeterminada de soldats s'ammuntega als calabossos de la caserna, després d'intents frustrats de fuga. "Tenen ordres de disparar a matar contra els fugitius" diuen. L'antena de Ràdio Vincovci, situada al centre de la vila, té sempre un tanc preparat per abatre-la. Són els rumors, les notícies impossibles de contrastar en una ciutat en estat virtual de setge que té por de no poder lluitar contra l'enemic que vigila des de la caserna de Vincovci.

PÓLVORA CREMADA

A migdia, els policies ja s'han acabat una caixa de cerveses Karloyacko i enceten un aiguardent dolç. Tothom mandreja damunt les mantes estirades sobre l'herba. Una veïna del carrer ens ofereix bunyols acabats de fer. ¿Qui diu que hi ha guerra? Erick, un americà de Santa Fe, al·lucinat per aquest embrió de Vietnam europeu, juga a fer-se fotos empunyant els fusells de la tropa. Com nosaltres, com els nens que juguen a indis i *cowboys*. Fins que sona un tret, de veritat.

Tothom es tira a terra. Alguns policies comenten que l'espetic sembla que vingui de dins el poble. Dos d'ells es cobreixen darrere els camions. És l'hora de Tom Cruise. Hi ha una càmera de vídeo preparada per enregistrar i un xicot jove, de bigoti retallat i ulleres estil *kojak*, no desaprofita l'ocasió d'immortalitzar-se. Surt rabent d'entre els camions i s'arrapa a una paret mitgera. Indica als altres que ha vist el franc tirador. La càmera no té bateries, però el policia no ho sap. Es gira cap al carrer, amb els peus en posició de V, i engega una ràfega de bales. Després, un curt silenci. Altres policies s'acosten a un ras paral·lel a la carretera per comprovar si s'hi ha infiltrat cap *cetnik*. A l'altra banda del carrer repliquen amb quatre o cinc trets. L'èmul de Cruise insulta els serbis invisibles i torna a engegar-los, sol davant el perill, dues ràfegues de *kalàixnikov*. Al cap de pocs minuts, un llarg tren de mercaderies interromp el combat. Les guerres també tenen els seus horaris. El de Vincovci és, des del mes de juny, força regular: a migdia, havent dinat, uns primers intercanvis de trets. Cap al vespre, entre vuit i nou, segona sessió de municció petita. I, a partir de les nou i fins a les dotze, ritme sostingut. El *festival* sol cloure's amb

A Eslavònia, també ha arribat el *no future*.

SIPAPRESS

foc de morter fins a les quatre de la matinada. Però, de moment, ningú no ha mort. Tot i que, com a les tragèdies gregues, el destí –fatal, sens dubte– ha de ser implacable.

DIABLE DE PANNÒNIA

Zagreb queda molt lluny. La Guàrdia Nacional Croata no apareix per aquí, encara que hi està en contacte permanent. No hi ha, doncs, altre reforç per a la policia que les denominades *forces especials*, un cos de voluntaris de pèl vari. Amb roba de camuflatge o simplement amb bermudes, són –per als serbis– la reencarnació dels *ustatxi* que durant la Segona Guerra Mundial van exterminar centenars de milers de serbis inclosos, per desgràcia dels actuals croats, els parents d'algun general iugoslau.

A Ivica Culjak, aquesta també li sembla una guerra d'extermini: "Ens volen assassinar amb avions, amb tancs. Nosaltres no en tenim, però recorda l'Agfghanistan: tot l'exèrcit soviètic no va poder fer res contra els *mujaidins*". La tarda ens ha dut un grup d'*especials* que ronda pel poble. Entre ells, cap rapat i peu des-

calç, es destaca Ivica, cantant i poeta. El líder de l'únic grup *dur* de tota la regió d'Eslavònia –*El diable de Pannònia*, aquesta gran plana geogràfica que va de Croàcia a Hongria– ha deixat la música per defensar el seu país: "Molts serbis són autèntics animals. No sé si has vist les imatges de la matança de policies croats a Borovo Selo. Un dels meus millors amics hi va morir; li van arrancar els ulls". Les faccions se li contrauen com si patís d'un excés de *speed*. Vol trobar *cetniki* i eliminar-los. "El govern serbi considera que allà on viu un serbi, allò és Sèrbia". La gran Sèrbia, després de l'anul·lació unilateral de l'autonomia de Kosovo, no és cap entelèquia. Abans de marxar, ensenya el nom *punk* tatuat amb majúscules sobre el seu pit. A Eslavònia, també ha arribat el *no future*.

NIT

Es fa fosc, canvien els policies –torns intensius de dotze hores, dia i nit– i no s'està per bromes. Tiradors professionals es col·loquen amb rifles de precisió sota les rodes dels camions. Una patrulla s'interna fins a prop de la via del tren; la

seguim a una certa distància. Porten jaqueta antibales, *kalàixnikov* i granades de mà. Se situen en un pàrquing ple de beines buides. Ens assenyalen les finestres d'una casa, a cinquanta metres al davant nostre. "Des d'allà desapareix cada dia". Només la sort ens protegeix de l'habilitat d'algun *cetnik*. És l'última emoció del dia. No n'aguantaríem moltes més.

Una tempesta amb llamps i trons embolcalla la nit amb una estranya lluminositat. El mal temps no ajuda les aventures bèl·liques. Un quilòmetre més enllà, els serbis deuen pensar que matar policies –o civils– croats és la millor manera de defensar els seus drets. Voldríem saber-ho, però ens adverteixen: "No us hi acosteïu, primer desapareixen i després pregunten". La propaganda, els interessos geopolítics i l'afinitat entre l'alt comandament de l'exèrcit i els polítics serbis anuncien rius de sang als bladars dels Balcans. De tornada a Belgrad, penses que no pot ser veritat. Però la memòria i retorna els ulls injectats d'odi del borratxo del tren. El pitjor encara ha de venir. Sempre.

Oriol Malló